

Vergaderjaar 1995–1996

24 434 (R 1550)

Goedkeuring van het op 17 januari 1995 te Antwerpen tot stand gekomen Verdrag inzake de samenwerking op het gebied van cultuur, onderwijs, wetenschappen en welzijn tussen het Koninkrijk der Nederlanden en de Vlaamse Gemeenschap in het Koninkrijk België

Nr. 4

VERSLAG

Vastgesteld 30 november 1995

De vaste commissie voor Buitenlandse Zaken¹, belast met het voorbereidend onderzoek van dit wetsvoorstel, heeft de eer omtrent haar bevindingen als volgt verslag uit te brengen.

Onder het voorbehoud, dat de regering de vragen en opmerkingen in dit verslag afdoende beantwoordt, acht de commissie de openbare behandeling van het wetsvoorstel voldoende voorbereid.

Algemeen

De leden van de PvdA-fractie hebben met belangstelling kennis genomen van het onderhavige wetsvoorstel. Deze leden zijn sterk voorstander van een nauwere samenwerking op een breed cultureel terrein tussen Vlaanderen en Nederland. Zij achten het ook van groot belang, dat er vanuit het Nederlandstalige cultuurgebied zoveel mogelijk gezamenlijk naar het buitenland wordt opgetreden. In deze opzichten hebben deze leden waardering voor de bedoelingen, zoals die uit het Vlaams-Nederlandse cultureel verdrag blijken.

De leden van de CDA-fractie, die vanouds een warm voorstander zijn van samenwerking met Vlaanderen, beschouwen het voorliggende verdrag wel als een middel om op de aangegeven beleidsgebieden die samenwerking te bevorderen, maar niet als het beste middel daartoe.

De leden van de VVD-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van het onderhavige wetsvoorstel. Deze leden onderstrepen het belang van de Vlaams-Nederlandse culturele samenwerking in de breedste zin des woords. Het verheugt hen dan ook dat thans een nieuw verdrag tussen de Vlaamse gemeenschap in het Koninkrijk België en het Koninkrijk der Nederlanden voorligt.

De leden van de VVD-fractie achten een goede samenwerking op het gebied van taal en cultuur tussen Nederland en de overige aan Nederland nauw verwante taal- en cultuurgebieden als Zuid-Afrika, Indonesië en Suriname van groot belang, een en ander met het oog op het behoud en de versterking van het gemeenschappelijke cultuurgoed. Overweegt de regering zich in te spannen om de werking van het verdrag terzake uit te breiden c.q. aanvullende verdragen te sluiten met bedoelde landen?

¹ Samenstelling:

Leden: Beinema (CDA), Van der Linden (CDA), Blaauw (VVD), Weisglas (VVD), Van Heemskerck Pillis-Duvekot (VVD), H. Vos (PvdA), Van Traa (PvdA), fungerend voorzitter, Verspaget (PvdA), De Hoop Scheffer (CDA), Ybema (D66), Apostolou (PvdA), Van Middelkoop (GPV), Valk (PvdA), Sipkes (GroenLinks), Bukman (CDA), fungerend voorzitter, Boogaard (Groep Nijpels), Woltjer (PvdA), Hessing (VVD), Van den Bos (D66), Hoekema (D66), Marijnissen (SP), Verhagen (CDA), Roethof (D66), Rouvoet (RPF), Van den Doel (VVD).

Plv. leden: Leers (CDA), Bremmer (CDA), Korthals (VVD), Van der Stoep (VVD), Voûte-Droste (VVD), Van Nieuwenhoven (PvdA), Dijkzema (PvdA), Lilipaly (PvdA), Gabor (CDA), De Graaf (D66), Van Gijzel (PvdA), Van den Berg (SGP), Houda (PvdA), Rosenmöller (GroenLinks), Deetman (CDA), Hendriks (HDKR), Van Oort (PvdA), Hoogervorst (VVD), Dittrich (D66), Hillen (CDA), vacature CD, Van Ardenne-van der Hoeven (CDA), Van Waning (D66), Leerkens (U55+), Bolkestein (VVD).

Ook de leden van de RPF-fractie hebben met belangstelling kennis genomen van het voorliggende wetsvoorstel dat de goedkeuring beoogt van het verdrag tussen Nederland en de Vlaamse gemeenschap in België inzake samenwerking op het gebied van cultuur, onderwijs, wetenschappen en welzijn. Naar het oordeel van deze leden is het verdrag een logisch uitvloeisel van de nauwe culturele verwantschap tussen Nederland en Vlaanderen.

De leden van de GPV-fractie, ten slotte, onderschrijven het belang van goede culturele betrekkingen met naburige landen. Dat vernieuwing van het verdrag met België van 1946 wenselijk was, is na het evaluatierapport van het zogenaamde Comité van Wijzen niet meer aan twijfel onderhevig.

Als gevolg van de staatshervormingen in België is nu een nieuw verdrag gesloten met de Vlaamse Gemeenschap. Dat zulks in de rede ligt en voortvloeit uit de autonomie op cultureel gebied van de Gemeenschappen in België ligt voor de hand. Echter, dit betekent wel dat de sinds 1946 bestaande verdragsrelatie met het Koninkrijk België deels wordt vervangen en gelijktijdig verbreed met één Gemeenschap, te weten de Vlaamse. Dat betekent dat in de intensiteit en omvang van onze culturele betrekkingen met België er een niet onbelangrijk onderscheid wordt gemaakt tussen Vlaanderen en Wallonië. Zulks kan, in elk geval in de beeldvorming, op termijn politieke repercussies hebben. Deze leden menen dat een wellicht groeiend gevoel van vervreemding in Wallonië ten aanzien van Nederland moet worden vermeden. Daarom vragen zij of het overblijvende deel van het verdrag van 1946 nog voldoende substantie heeft om dit tegen te gaan. Of wordt overwogen om te zijner tijd ook met Wallonië een nieuw aangepast cultureel verdrag te sluiten? Zijn ook reacties uit Wallonië bekend op dit nieuwe cultureel verdrag?

Voorgeschiedenis

De leden van de PvdA-fractie wijzen erop, dat er in het verleden door de Interparlementaire Commissie van de Taalunie op is aangedrongen een geïntegreerd verdrag op te stellen. Zij roepen in herinnering, dat door de leden Beinema, Niessen, Nuis en Suykerbuyk een wijziging van het Taalunieverdrag is opgesteld, waardoor deze integratie tot stand zou komen. Onlangs heeft de Interparlementaire Commissie de motie-Beinema aangenomen, waarin de wens wordt uitgedrukt de genoemde integratie op termijn alsnog te realiseren. Deze leden verzoeken de regering uiteen te zetten waarom er geen rekening is gehouden met deze wens, een wens die zowel in het Nederlandse als in het Vlaamse parlement leeft. Zij vragen van de regering een toezegging de motie-Beinema uit te voeren.

De leden van de CDA-fractie betreuren het dat de huidige regering zich, evenzeer als de vorige, doof heeft gehouden voor de heldere argumentatie, die zowel in de Tweede Kamer als in de Interparlementaire Commissie van de Nederlandse Taalunie vrijwel «kamerbreed» heeft geklonken, om het hele scala van de culturele samenwerking met Vlaanderen binnen een daartoe gewijzigd Taalunieverdrag te regelen. Deze leden bepleiten dit alsnog gefaseerd te doen.

Het verdrag

De leden van de PvdA-fractie missen in het verdrag een serieuze toelichting op wat de regeringen met het cultureel verdrag in de praktijk tot stand willen brengen. Zij nodigen de regering uit dat alsnog duidelijk uiteen te zetten. Gaarne zouden zij voorts beschikken over een overzicht van de knelpunten in de samenwerking, waarvan de oplossing door de werking van het verdrag wordt beoogd.

De leden van de PvdA-fractie willen niet verhelen te betwijfelen dat de praktijk echt gebaat zal zijn met het voorliggende verdrag. Zij wensen met de regering een aantal duidelijke afspraken te maken teneinde te voorkomen, dat dit verdrag op korte termijn een slapend bestaan gaat leiden, zoals dat met meer culturele verdragen het geval is. Deze leden herinneren de regering eraan, dat van het Nederlands-Belgisch Cultureel Verdrag de laatste jaren weinig dynamiek uitging. Zij hechten eraan hun bezwaren te concretiseren.

Allereerst plaatsen de leden van de PvdA-fractie vraagtekens bij het gepresenteerde wettelijk instrumentarium, namelijk een apart cultureel verdrag, dat naast het Taalunieverdrag gaat opereren. Zij wijzen erop, dat het Taalunieverdrag onder directe parlementaire controle valt, wat bij dit verdrag veel minder het geval is. Deze leden vrezen bovendien, dat er door het bestaan van de twee verdragen in de praktijk competentieproblemen zullen ontstaan tussen de uitvoerders van de twee verdragen. Verder wijzen zij erop dat het Ministerie van O, C & W de eerstverantwoordelijke is voor het Taalunie-verdrag en het Ministerie van Buitenlandse Zaken voor het cultureel verdrag. Ook dat kan voor de coördinatie problemen opleveren, zoals deze zich in het verleden herhaaldelijk hebben voorgedaan op het terrein van de internationale culturele betrekkingen.

Deze leden merken tenslotte op, dat het cultureel verdrag alleen effectief zal werken, wanneer daarvoor, zoals bij de Taalunie, een serieus budget beschikbaar is. Wat voor bedragen stelt de regering hiervoor beschikbaar?

Ook de leden van de CDA-fractie vragen welk budget voor de uitvoering van het verdrag beschikbaar is en of dat wordt gefinancierd volgens de gebruikelijke verdeelseutel (Nederland 2/3, Vlaanderen 1/3).

Vervolgens merken de leden van de PvdA-fractie op, dat zij graag zien dat vanaf het begin datgene wat gezamenlijk uitgevoerd kan worden door het secretariaat van de Taalunie en het cultureel verdrag ook «gekoppeld» tot stand komt. Bovendien is het gewenst dat een maal per jaar de Interparlementaire Commissie op basis van verslaglegging de voortgang van het cultureel verdrag en de gewenste integratie van de verdragen bespreekt. Zij verzoeken de regering dit toe te zeggen.

De leden van de CDA-fractie willen vervolgens weten waarom de formuleringen «zoveel mogelijk» en «waar mogelijk», die toch vanzelf spreken (niemand is gehouden tot het onmogelijke), in de artikelen 2, 3 en 5 worden gebezigd.

De leden van de VVD-fractie beseffen dat het verdrag kaderscheppend is en dat de werkelijke samenwerking – zowel intern als extern gericht – tussen beide nauw verwante taal- en cultuurgebieden nader gestalte dient te krijgen. Desalniettemin missen deze leden een aanzet tot een beleidsplan. Welke speerpunten van beleid gaat de regering de komende kabinetsperiode hanteren ten aanzien van zowel de intern als extern gerichte samenwerking tussen de verdragsluitende partijen, welke financiële middelen stelt de regering hiervoor beschikbaar en op welke wijze past een en ander binnen het kader van de herijking van het Nederlandse buitenlandse beleid? Welke rol kan de – zo hebben deze leden begrepen – onlangs opgerichte Vereniging voor Buitenlandse Culturele Betrekkingen hierbij spelen?

Wat betreft de bevordering van extern gerichte samenwerking denken deze leden onder meer aan programma's van samenhangende activiteiten en projecten in derde landen, gezamenlijke attachés voor de Nederlandse cultuur bij de ambassades van beide koninkrijken, te beginnen in Europa, integratie van Nederlandse en Vlaamse instituten in het buitenland, de

oprichting van een Nederland centrum in Brussel, een gecoördineerd beleid voor de publieke omroep in beide landen, waaronder de integratie van de Nederlandse en Vlaamse Wereldomroep, en de omlijsting van gezamenlijke evenementen – bijvoorbeeld het Europees kampioenschap voetbal in 2000 – met gezamenlijke culturele manifestaties. Is de regering bereid om bedoelde activiteiten te stimuleren? Zo ja, welke stappen worden daartoe in overleg met de Vlaamse gemeenschap op dit moment reeds gezet? Welke besparingen kunnen met een gecoördineerd beleid worden gerealiseerd en welke aanvullende financiële middelen zijn hiervoor benodigd?

Wat is de principiële reden om naast het onderhavige verdrag een afzonderlijk Taalunieverdrag in stand te houden, zo vragen de leden van de VVD-fractie. Heeft de regering overwogen om beide verdragen te integreren? Welke eventuele bezwaren zijn daaraan verbonden?

Ten aanzien van het verdrag en de door de regering verschaft toelichting hebben de leden van de RPF-fractie een vraag betreffende de invulling van de samenwerking op onderwijsgebied. Kan dit verdrag aanleiding zijn om inzake het Hoger Onderwijs gemeenschappelijk beleid te ontwikkelen? Hierbij denken deze leden aan het verschil in toegankelijkheid van het Hoger Onderwijs tussen Nederland en België. Er zijn immers aanzienlijke aantallen Nederlandse studenten die aan Vlaamse universiteiten geneeskunde studeren, met als gevolg dat de Vlaamse gemeenschap in financiële en onderwijskundige zin extra belast wordt.

Artikelsgewijze toelichting

Artikel 1

Een tweede vraag van de leden van de RPF-fractie betreft de toelichting op het eerste artikel. In de memorie van toelichting wordt duidelijk dat «cultuur» niet alleen in specifieke zin, maar ook in brede zin moet worden opgevat. Het is deze leden duidelijk hoe samenwerking op het gebied van cultuur in specifieke zin gestalte kan krijgen. Minder duidelijk is het hoe met betrekking tot cultuur (beleid) in brede zin de handen ineen kunnen worden geslagen. In de memorie van toelichting wordt al aangegeven dat cultuur in brede zin meer antropologisch gedefinieerd wordt. De vraag van deze leden is hoe de samenwerking op het terrein van de cultuur in brede zin zal worden vormgegeven. Worden er bijvoorbeeld gemeenschappelijke cultuurpolitieke doelen geformuleerd? Zo ja, welke zouden dat kunnen zijn?

Artikel 5

Kan dit artikel ertoe leiden, zo vragen de leden van de CDA-fractie, dat in «Europese organen en multilaterale fora» waarvan België wel lid is maar de Vlaamse Gemeenschap niet, het Vlaamse standpunt voortaan door Nederland wordt vertolkt?

Artikel 7

De leden van de PvdA-fractie zijn ongerust over de uitleg die in de memorie van toelichting wordt gegeven aan dit artikel. Zij zijn ervan overtuigd, dat het cultureel verdrag alleen succesvol kan worden, wanneer de meerderheid van de veertien leden van de Commissie die de regering moet adviseren over de uitvoering van het verdrag, uit niet-ambtenaren zal bestaan. Het moet gaan om personen die breed geïnformeerd zijn over de terreinen waarop het verdrag betrekking heeft en die de nodige praktische ervaring hebben op het terrein van de samenwerking Nederland–Vlaanderen. Een dominantie in de commissie

van ambtenaren of van niet-ambtenaren die op kleine terreinen gespecialiseerd zijn, zal voorkomen dat er van de commissie wervende activiteiten uitgaan. De genoemde leden hebben uit Vlaanderen duidelijke signalen opgevangen, dat daar bezwaren bestaan tegen een Commissie die voor 50 procent of meer uit ambtenaren zou bestaan. Is het waar dat van de zijde van de Nederlandse regering in Vlaanderen is gesteld, dat de Nederlandse wet en zelfs de Grondwet zich zou verzetten tegen een commissie die in meerderheid uit niet-ambtenaren bestaat? Zo ja, waarop is deze bewering gebaseerd?

De leden van de PvdA-fractie dringen er daarom met klem op aan, dat alsnog aan artikel 7 een interpretatie wordt gegeven die tegemoet komt aan de genoemde bezwaren.

De fungerend voorzitter van de commissie,
Bukman

De griffier van de commissie,
Janssen